
A MINOR PROBLEM: KETANIM IN KRIAT HA- TORAH

R' Yair Lichtman

MARCH 12, 2024
YU TORAH MITZION KOLLEL
פרשת פקודי תשפ"ד

THE SUGYA

(1) MEGILLAH 23A

הגוי שלשה תמישה ושבעה כנגד מי פליגי בה רבי יצחק בר נחמני וחסד דעמניה ומנו רבי שמעון בן פזי ואמרי לה רבי שמעון בן פזי וחסד דעמיה ומנו רבי יצחק בר נחמני ואמרי לה רבי שמואל בר נחמני חד אמר כנגד ברפת פהגים וחסד אמר כנגד שלשה שומרי הסף תמישה מרואי פני המלך שבעה רואי פני המלך.

תני רב יוסף שלשה תמישה ושבעה שלשה שומרי הסף תמישה מרואי פני המלך שבעה רואי פני המלך אמר ליה אבני עד האידינא מאי טעמא לא פריש לן מר אמר ליה לא הנה ידענא דצריכתו ליה ומי בעיתו מינאי מילתא ולא אמרי לכו.

אמר ליה יעקב מינאה לרב יהודה הגוי ששה דיום הכפורים כנגד מי אמר ליה כנגד ששה שעמדו מימינו של עזרא וששה משמאלו שנגמר {נחמיה ח:ד'} ויעמוד עזרא הסופר על מגדל עץ אשר עשו לדבר ויעמוד אצלם מתתניה ושמע ועניה ואוריה וחלקיה ומעשיה על ימינו ומשמאלו פדיה ומישאל ומלפיה וחסום וחסבדנה זכריה משלם.

הגוי שבעה הוו היינו זכריה היינו משלם ואמאי קראו משלם דמישלם בעובדיה.

תנו רבנן הפל עולין למגין שבעה ואפילו קטן ואפילו אשה אכל אמרו חכמים אשה לא תקרא בתורה מפני כבוד צבור.

THE ELIGIBILITY OF A KATAN

(2) RAN, COMMENTARY ON RIF MEGILLAH 13A IN RIF PAGINATION

הכל עולין למנין שבעה ואפילו אשה ואפי' קטן. פי' עולין להשלים קאמר ולא שיהו כולם קטנים ולא נשים דכיון דלאו בני חיובא נינהו לא מפקי לגמרי.

WHAT LIMITATION DOES THE RAN IMPOSE ON A KATAN GETTING AN ALIYAH? WHAT JUSTIFICATION DOES HE OFFER FOR THAT LIMITATION?

ולפום עיקר דינא נמי שאינו מברך אלא הפותח והחותם אשה וקטן אין קורין ראשון ולא אחרון משום ברכה לפי שא"א לקורין האחרים שיצאו בברכתם ומיהו השתא דתקון רבנן שיברכו כולם אשה וקטן קורין אפי' ראשון ואחרון וכיון דקורין ודאי מברכין מידי דהוה אקטן דמפטיר בנביא ומברך ברכת הפטרה

WHAT OTHER LIMITATION DOES THE RAN IMPOSE? WHAT IS THE BASIS FOR IT? WHY DOES IT NOT APPLY NOWADAYS?

(3) MEIRI MEGILLAH 23A

יש מי שאומר שמ"מ צריך בכל קריאה קורא אחד גדול והואיל וקרא אחד כבר נשלמה תקנת משה רבינו ואין כאן עוד קריאה אלא מתקנת עזרא שלא היה מנין הקוראים מתקנת משה רבינו אלא גוף הקריאה לבד ויכול להשלים הקריאה על ידי אשה או קטן אבל לא שתעשה כל הקריאה ע"י אשה וקטן ויש מי שמפרש שלא נאמרו הדברים אלא בזמן שהיו קוראין אמצעיים בלא ברכה ואשה יכולה לקרות באמצע אבל עכשו שכלן מברכין אין אשה קוראה כלל וכן הדין נותן שהרי היאך תברך והיא פטורה ומ"מ קטן מברך הואיל ויש לו שייכות בתלמוד תורה ושאחרים מצווין ללמדו

WHAT TWO VIEWS DOES THE MEIRI PRESENT ABOUT WHEN A KATAN CAN GET AN ALIYAH? HOW ARE THESE VIEWS SIMILAR TO THOSE OF THE RAN? HOW ARE THEY DIFFERENT?

(4) PEIRUSH HA-MISHNAYOT L'RAMBAM, MEGILLAH 4:6

קטן קורא בתורה, אמר אחד מן הגאונים האחרונים שזה אחר השלישי.

WHAT LIMITATION DOES THE RAMBAM CITE? CAN YOU THINK OF A JUSTIFICATION FOR DRAWING THE LINE WHERE HE DOES?

(5) RAMBAM TEFILLAH 12:17

(ז) אשה לא תקרא בציבור, מפני כבוד הציבור. קטן היודע לקרות ויודע למי מברכין, עולה ממנין הקוראים.

WHAT LIMITATION, IF ANY, DOES THE RAMBAM HIMSELF IMPOSE?

THE MAJOR PROBLEM

(6) ROSH HASHANAH 29A

חרש שוטה וקטן אין מוציאין את הרבים ידי חובתן. זה הכלל: כל שאינו מחוייב בדבר - אינו מוציא את הרבים ידי חובתן

WHAT PRINCIPLE DOES THIS MISHNA MENTION? WHY DOES IT POSE A PROBLEM FOR A KATAN GETTING AN ALIYAH?

(7) MASEKHET SOFRIM 18:4

אם יודע הוא לתרגמו מוטב ואם לאו נותנו למי שיודע לתרגם בטוב ומתרגם לפי שיבינו בו שאר העם והנשים ותינוקות שהנשים חייבות לשמוע קריאת ספר כאנשים וכ"ש זכרים וכן המה חייבות (בקריאת שמע) בתפלה ובברכת מזון ובמזוזה ואם אינן יודעות בלשון הקדש מלמדין אותן בכל לשון שהן יכולות לשמוע וללמד מכאן אמרו המברך צריך שיגביה קולו משום בניו הקטנים ואשתו ובנותיו ומן הדין הוא לתרגם לעם לנשים ותינוקות כל סדר ונביא של שבת לאחר קריאת התורה

WHAT DOES MASEKHET SOFRIM DESCRIBE? WHAT DOES IT IMPLY ABOUT A WOMAN'S OBLIGATION IN TORAH READING? WOULD THE SAME LOGIC EXTEND TO A KATAN?

(8) TOSAFOT ROSH HA-SHANAH 33A

ומיהו יש לדחות דרשות יכול להוציא בר חיובא דרבנן כמו קטן דמברך לאביו בפרק מי שמתו (ברכות דף כ:): ועולה למנין שבעה ומוציא אחרים ידי חובתן במגילה לר' יהודה כדתנן במגילה

(9) ROSH BERAKHOT 7:20

הא אמרינן בשילהי ראש השנה (דף כט א) דכל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא אחרים ידי חובתן והא דסלקי קטן ועבד ואשה דליתנהו בתלמוד תורה למנין שבעה (במגילה דף כג א) משום דס"ת לשמיעה קאי וברכה אינה לבטלה דלא מברכים אשר קדשנו במצותיו וצונו על דברי תורה אלא אשר בחר בנו ואשר נתן לנו עד הנה דברי ר"ת ז"ל

HOW DOES THE ROSH EXPLAIN WHY A KATAN CAN GET AN ALIYAH?

(10) RI MI-LUNIL MEGILLAH 24A

קטן קורא בתורה. לפי שקריאת התורה אינה אלא להשמיע לצבור, ומה לי בין השמעת גדול לקטן.

DOES THE RI MI-LUNIL AGREE OR DISAGREE WITH THE ROSH?

(11) R' HERSHEL SCHACHTER, NEFESH HA-RAV PP. 136-7

הבעל־קורא להדיא שלא להוציא למישהו, לא איכפת לך בזה, דסוף כל סוף הרי כולם מקשיבים ולומדים הם. וכל ההלכה דבעינן שיתכוון להוציא להשני י"ח לא שייכא אלא בנוגע להדין של שומע כעונה. והוסיף בזה רבנו בהסברת הענין ואמר, דמשל למהד"ד, אם יש בשיעור שלי שני תלמידים, האחד אינו מבין אף מלה, אבל אני אוהב אותו, ומתכוון במיוחד בשעת השיעור להוציא י"ח במצות תלמוד תורה, והשני מבין טוב את השיעור, אלא שאני שונא אותו, ומתכוון בשעת השיעור שלא להוציא י"ח במצות תלמוד תורה, האם שייך לומר שלא להתכוונתי להוציא שיצא ידי מצות ת"ת למרות מה שלא הבין, בודאי שלא. וכן לאידך גיסא, זה שהבין טוב את השיעור, בודאי י"ח מצות ת"ת, למרות מה שהתכוונתי במיוחד שלא להוציא, כי לענין לצאת י"ח מצות ת"ת, הכל תלוי בהקשבה ובהבנה, וכל השומע ומבין – י"ח, ואינו ענין כלל לדין שומע כעונה. ואף קריאת התורה בצבור ג"כ כך גדור – מצות ת"ת ברבים, ואינו תלוי בכונת הקורא להוציא את קהל השומעים, אלא בהקשבתם לדברי התורה והבנתם אותם.

וכששלח הדיין הר"ר ליכל גרוסנס (מלונדון), שליט"א, לרבנו, ז"ל, את קונטרס תשובתו שערך בנדון חרש המדבר ואינו שומע אם כשר לקריאת התורה [שנדפס לאחז"ר בספרו לב ארי חייב סי' א'], עיין בו רבנו קצת והגיב שבודאי כשר, והבנתי שמסתמא היה מהאי טעמא הנ"ל, ששמע היסוד הנ"ל מאביו הגרמ"ס, ז"ל, עפ"י הגמי מגילה הנ"ל, דלא בעינן בכלל שיהא הבעל־קריאה מחוייב בדבר. [וכבר נגע בזה בתשובה הנ"ל, בתחילת אות ו'.]

ב] מעשה אירע ובעל הקריאה הודיע לאחד מהבעה"ב שבקהילה שהוא שונא אותו, וכשהוא קורא בתורה בביהכ"ס, הוא מתכוון להוציא את כל הקהל – חוץ ממנו, ושאל אותו הבעה"ב את הגרמ"ס, ז"ל, לידע אם צריך הוא להתפלל בבית הכנסת אחר בכדי לצאת י"ח קריאת התורה. וענהו הלה שא"צ, בדגמי מגילה (כג.). מבואר שהכל עולין למנין שבעה אפילו קטן ואפי' אשה, ובזמן המשנה והגמי לא היו בעל־קריאה, והמנהג היה שכל עולה לתורה קרא בעצמו את פסוקי העליון שלו. וקשה, דהלא קיי"ל ר"ה (כט.). דכל מי שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים י"ח, וא"כ, היאך קורא הקטן בתורה ומוציא את הרבים י"ח קריאת התורה. [ועתוסי ר"ה (לג.). ד"ה הא משייך בזה.] והנראה לומר בזה, דגדר הענין שבעל הקריאה מוציא את כל הצבור בקריאת התורה, אינו בתורת שומע כעונה, כלומר, דנחשב כאילו כל אחד ואחד מהקהל קרא בעצמו בתורה, דאדרבא, אם יעשו כן, לא יצאו בזה י"ח תקנת קריאת התורה, דאין כאן השתתפות הצבור בקריאה, אלא יסוד הענין דקריאת התורה היינו, שכל הצבור מקשיבים לקריאת הבעל־קורא, ונמצא שבוה כולם משתתפים במצוות ת"ת ברבים, ואפי' יתכוון

HOW DOES RAV SOLOVEITCHIK EXPLAIN WHY A KATAN CAN GET AN ALIYAH EVEN THOUGH HE ISN'T TECHNICALLY OBLIGATED IN TORAH READING? HOW IS HIS ANSWER DIFFERENT FROM THAT OF THE ROSH?

EXPLAINING THE RESTRICTIONS

(12) LEVUSH OC 282:3

מן הדין הכל עולין למניין שבעה אפילו אשה וקטן שיודע למי מברכין, אבל אמרו חז"ל [מגילה כג ע"א] אשה לא תקרא בצבור מפני כבוד צבור, ודוקא להצטרף עם אנשים להשלים מנין הקרואים, אבל לא שיהיו כולם נשים או קטנים שאין כבוד לתורה להוציאה בשבילם.

HOW DOES LEVUSH EXPLAIN WHY A KATAN CAN'T GET EVERY ALIYAH? LOOK BACK AT SOURCE #2 – DOES THE RAN OFFER A DIFFERENT REASON?

(13) ITUREI MEGILLAH MEGILLAH 23A, P. 384

— ד —

יא) והנה עלינו עדיין לבאר לשי הגאונים הרוקה ומג"א, מ"ש ג' קרואין הראשונים דבעינן בקריאתן גדול, משאר הקרואין דכשר בהם גם קטן, ונראה דס"ל דקריאה דתקנת עורא דהויא מטעם תלמוד תורה, חיובה רמי על כל יחיד ויחיד, [ואפי' אי נימא דבלא ציבור ליכא חיוב כלל, מ"מ ציבור חייב חיוב על כל יחיד ויחיד, וכולן חייבין לשמוע קריאה"ת מחמת חיובן] ויזאין יד"ח ע"י קריאתו של הקורא, ולכך צעין דלהוי הקורא בר חיובא וכמש"כ, אמנם שאר הקרואין דקאמו רק מחמת מעלת היום, אין חובת קריאתם חיובא דיחיד אלא חיובא דציבור, דנתחייבו הציבור לקרוא קריאה נוספת מפאת מעלת היום, והשומעין אינן חייבין כלל בהאי חיובא ואינם צריכין לזאת יד"ח בקריאה זו, ולכך קורא בהו גם קטן.

יג) ונראה דס"ל כמש"כ בריש פירקין בדי רש"י [צענין קריאה"ת צב' וה'] דעורא לא הוסיף קריאות ופסוקים על מנין הפסוקים והקרואין של משה רבינו וכמש"כ הרמב"ם, אלא תיקן דין קריאה צפני"ע והאי קריאה לא הויא מפאת ת"ת, ומשו"ה ס"ל להני י"מ דהחיוב קריאה דמחמת תקנת משה רבינו דהוי מטעם ת"ת חיובה רמי על כל אי וא', ולכך צדי להוילא את הרבנים יד"ח צעין שיקרא בר חיובא, ולא קטן, משא"כ חיוב הקריאה דעורא הוי חיובא דציבור, ואפשר שפיר לקיימו גם ע"י קריאת קטן שאינו בר חיובא, דאינו צריך להוילא אחרים יד"ח.

HOW DOES THE ITUREI MEGILLAH EXPLAIN THE DIFFERENT LIMITATIONS OFFERED BY THE RISHONIM?

HALAKHA

(14) SHULCHAN ARUKH OC 282:3 WITH REMA

הכל עולים למנגן שבועה, אפלו אשה וקטן שיודע למי מברכין, אכל אמרו חכמים: אשה לא תקרא בצבור מפני כבוד הצבור. הגה: ואלו דוקא מצטרפים למנגן הקרואים, אכל לא שיהיו פלם נשים או קטנים (ר"ן וריב"ש).

HOW DOES THE SHULCHAN ARUKH PASKEN? HOW DOES THE REMA PASKEN?

(15) MAGEN AVRAHAM OC 282:6

ומצאתי בריב"ש סי' שכ"א בשם רש"י דמ"ש בגמרא הכל עולין וכו' היינו דוקא למפטיר וכ"מ בהג"מ גבי עבדים כנענים ובב"י קל"ה בשם הרוקה ומיהו משמע דלאחר שנשלם מנין הקרואים מותר לקרותו ואין נוהגין כן

WHAT CUSTOM DOES THE MAGEN AVRAHAM CITE?

(16) ARUKH HA-SHULCHAN OC 282:10

ודע דמדברי הפרי עץ חיים שם מבואר דזה שאמרו חכמים: "הכל עולים למניין שבעה" - זהו בהשביעי בלבד. וכתב שם הטעם: מפני שהיא קטנה במעלה מכולם, עיין שם.

ובריב"ש (סימן שכ"א) כתב בשם רבנו תם דעולה למניין שבעה, ורק למפטיר כשיש שני ספר תורה, דאין קורא בהשנייה אלא אחד - אין לקטן לעלות. עיין שם. וראיתי מי שכתב בשמו דלמניין שבעה אינו עולה רק למפטיר (מגן אברהם סעיף קטן ו'). ותמיהני...

וכן מנהגנו עתה שאין הקטן עולה רק למפטיר. ומעיקר דינא לא ראינו לאחד מן הפוסקים שימנע את הקטן מלעלות למניין שבעה, זולת האריז"ל שלא התירו רק לשביעי כמו שכתבתי... וכן כשהמפטיר בספר תורה שנייה - אין הקטן עולה, כמו שכתבתי בשם הריב"ש.

WHAT KABBALISTIC CUSTOM DOES THE ARUKH HA-SHULCHAN MENTION?
HOW DID THE MAGEN AVRAHAM UNDERSTAND THE RIVASH? HOW DOES THE ARUKH HA-SHULCHAN THINK THAT ONE SHOULD UNDERSTAND IT?

(17) MISHNA BERURAH OC 282:11-14

(יא) למנין שבעה – אבל לא למנין שלשה [מ"א] ובעולת שבת כתב עוד דה"ה למנין דה"ו שיש בר"ח ויו"ט ויוה"כ ג"כ אין עולה:

(יב) וקטן – ואף אם אין שם כהן אלא קטן קורין אותו [רי"ט ורדב"ז] ודעת המ"א שאין אנו מחוייבין לקרותו דמ"ע דוקדשתו לא נאמר על כהן קטן... וכן נוהגין בימינו שכשאין בכה"נ כהן שהוא בן י"ג שנה קורין ישראל במקום כהן ואפילו יש שם כהן קטן. ויותר מזה נוהגין כהיום שאין קורין קטן כלל לשום עליה אפילו אם כבר נשלם מנין הקרואים אלא למפטיר [אחרונים]...

(יג) שיודע למי מברכין – ומ"מ אין יכול להיות מקרא את העולים דהיינו שהוא יקרא בקול רם בס"ת והעולים אומרים אחריו בלחש וכל הצבור יהיו יוצאים ידי חובתן בשמיעה ממנו עד שיביא שתי שערות [ומשהוא בן י"ג שנה בחזקה שהביא שתי שערות לענין זה] ומ"מ כשאין שם קורא אחר ותבטל הקריאה לגמרי מסתפק הפמ"ג דאפשר דיש להקל באופן זה אפילו אם לא הביא עדיין שתי שערות וכן בדה"ח בהלכות קה"ת מיקל ג"כ בשעת הדחק:

(יד) כולם – או רובם:

SUMMARIZE EACH PARAGRAPH OF THE MISHNA BERURAH

FURTHER READING

(18) LEVUSHEI SERAD OC 282:10

והא דהקטן עולה היינו במקום שהש"ץ קורא אבל הוא עצמו לא יקרא דאין מוציא הצבור:

WHAT EXPLANATION DOES LEVUSHEI SERAD OFFER? WHAT PROBLEMS CAN YOU THINK OF IN THIS EXPLANATION?

(19) SHU" T IGROT MOSHE OC 2:72

בטעו בזמן היותו בן י"ג שנה ולמדוהו לקרא הסדרא דשבת הקודם אם יש להקל שיהיה מקרא בצבור כ"ד מרחשון תרצ"ט. לחכם אחד.

ועיין בלב"ש שכתב דהא דקטן עולה שבגמ' היינו במקום שהש"ץ קורא, ולא נכון כלל דבזמן הגמ' לא היה כלל דבר כזה כמפורש בתוס' מגילה דף כ"א ורק בזמן הגאונים התקינו שהש"ץ יקרא שלא לבייש מי שאינו יודע לקרות או מטעם שכתב הרא"ש דאין הכל בקיאין בטעמי הקריאה ויש שידמו שיודעין וכשלא יקראוהו אתי לאנצויי עיין שם. אבל הנכון לע"ד לתרץ דברי המג"א דהא מוכרחין לומר שאין קריאת התורה כמו קריאת מגילה ובהמ"ז וכדומה שמה שיצאו האחרים בשמיעתם מחיוב הקריאה והברכה שלהם הוא מדין שומע כעונה, דהא אדרבה כשיקרא בעצמו שהוא העונה כל הפרשה לא יצא דהא צריך דוקא מספר קרואים חלוקים לפי הימים ונמצא שעיקר הדין אינו שיהיה עונה אלא דוקא שישמע איך שמספר אנשים קורין התורה. ולכן מסתבר שאין צורך כלל שהקורא יתכוין להוציא את הצבור בקריאתו וגם אין צורך שיוכל להוציא אותם, דהא השמיעה אין שקורין האחרים הוא שמיעה של כל אחד מהצבור בעצמו ואין צורך להוציא אותם בהקריאה...

ולכן ניחא בפשיטות מה שגם קטן עולה ויוצאין בקריאתו וכן אשה אף אם פטורה מקה"ת ולא היה בכחה להוציא אחרים במצוה אחרת כה"ג, משום דהא אין השומעין צריכין להוציא מהקורא אלא ששמיעתן הקריאה היא המצוה וזה עושין השומעין בעצמן. אבל יקשה איך יכולין להקרות כנהוג שהש"ץ קורא לכל הקרואים הא צריך לשמע קריאה דמספר אנשים והרי אינו קורא אלא אחד ונמצא ששומעין רק קריאת אחד, ואף שיקרא בלחש אינו כלום דהא צריך לשמוע קריאת מספר אנשים כשקורין להשמיע לצבור ולא כשקורין בלחש שאין זה קריאה דצבור, וכל הברכה שמברכין אף שכבר ברכו בשחר ברכות התורה הוא על מצוה זו דקריאה זו של השמעה בצבור וזה הרי עושה רק אחד והוא גם שלא מהעולין שלא ברך כלל.

ולכן מוכרחין לומר דנחשב שהעולה המברך הוא הקורא המשמיע להצבור והוא מדין שליחות דהמקרא הוא שלוחו להשמיע לצבור. וכיון שהוא מדין שליחות אין קטן יכול להקריא לעולין האחרים משום שקטן לא נעשה שליח שאינו בדין שליחות כמו לכל דיני התורה ויתחשב שהוא רק קריאתו דהקטן ולא קריאת מספר הקרואים העולין, ובקריאת האחד הרי אין יוצאין ידי קה"ת, וגם הא קריאתו היא בלא ברכה דהא אחרים ברכו ולא הקטן הקורא, וגם אולי ברכתם דעולין הויה לבטלה כיון דכל ברכתם עתה הוא רק על קה"ת שבצבור דהא כבר ברכו ברכת התורה בשחרית וכיון שהקריאה לא נחשב שהוא שלהם לא שייך שיברכו אף שקראו בלחש. ולכן אף שקטן כשעולה בעצמו יכול לקרא פרשתו בעצמו ויוצאין בזה הצבור מ"מ להיות מקרא לקרואים אחרים אינו יכול כדסובר המג"א בשם כנה"ג וכן לא יוכל קורא גדול לקרא עבור קטן העולה שקטן אינו בדין שליחות גם לעשות שליח עבורו אך אולי נחשב זה זכות וזכין לקטן אבל להיות מקרא שהוא שליח ודאי אינו יכול. ולכן אף בשעה"ד אין להקל לפ"ז כי טעמם מוכרח וטעם הפמ"ג ועוד אחרונים המקילין בשעת הדחק תמוה וצ"ע. אבל מ"מ לדינא אם הוא צער גדול להבר מצוה ומשפחתו ורוצה כתר"ה להקל כהפמ"ג ודעימיה אין למחות בידו.

WHAT IS R' MOSHE FEINSTEIN'S RULING? WHAT IS HIS EXPLANATION?

OUTLINE

Goal:

Outline: